

**GAZİANTEP’TE OYNANAN BAZI YÖRESEL OYUNLARIN HENTBOL
BRANŞININ TEKNİK ÇALIŞMASINA YÖNELİK EĞİTSEL OYUNLAR OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Doç. Dr. Sinan AYAN
Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Öğrt.Gör. Fikret ALINCAK
Gaziantep Üniversitesi Nizip Meslek Yüksekokulu

Öğrt.Gör. Ö. Tarkan TUZCUOĞULLARI
Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu

ÖZET

Evrensel bir kavram olan oyun, çocuklarımızın fiziksel, sosyal, bilişsel ve psikolojik gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Toplumsal ve teknolojik alandaki hızlı değişim tüm olumlu etkilerinin yanında birtakım sıkıntıları da beraberinde getirmekte ve ne yazık ki bu olumsuz etkenler hızla çocuklarımızı etkisi altına almaktadır. Çocuğu bu olumsuz etkilerden kurtarabilmenin en kolay yolu ise onun en önemli uğraşı olan oyundur. Çocuk oyun aracılığıyla sadece eğlendiğini düşünürken gelişim ve öğrenmelerine büyük katkılar sağlamakta, sosyal rolleri deneme imkânı bulmakta ve kendisini bekleyen dış dünyaya karşı donanımını arttırmaktadır. Toplumların geleceklerinin teminatı çocuklardır ve ancak sağlıklı büyüyen nesillerle toplumlar varlıklarını sürdürebilir. Çalışmada, Gaziantep’te oynanan bazı yöresel oyunların Hentbol branşı çalışmalarına olabilecek katkıları üzerinde durularak, çocuk gelişiminde bu denli önemli olan oyunun Hentbol branş teknik çalışmalarına olan etkilerine dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hentbol, Eğitsel Oyun, Yöresel Oyun, Teknik

THE EVALUATION OF SOME REGIONAL GAME PLAYED IN GAZIANTEP BEING LIKE AN EDUCATIONAL GAME FOR HANDBALL TECNIC STUDIES

ABSTRACT

Game is universal, which is very important to our children's physical, social, cognition and psychologic growing. There are rapidly changing in social and technologic progression. This changing have good expressions but bad side are more than good side. In our children impress badly in this stuation, but only traditional games keep they out of bad affects from the technology. A child is thinking something funny, when he, or she plays games. On the other hand playing game is handful way to improve their skills. In the meantime they find chance to play social role, and they can prepare themselves to outer world. Children are guarantee of the our future of our society. Only growing healthy generation can keep up healthy community. Some playing traditional games can contribute to one of the sport branch of handball. In some results of searching nodices importance of in this subject. We are attract attention on growing children has important effect of technique working on handball.

Key Words: *Handball, Educational Game, Regional Game, Technic*

GİRİŞ

Oyun, ilkelden günümüze; tabiatın, hayvanların ve diğer canlıların taklitlerinin devinimleri halinde ortaya çıkmış ve çoğu zaman müzik eşlikli bu taklitler ayinsel motiflerden evirilerek beden kültürü içinde vücut bulmuş, gelişmiş, zaman zamanda yenilenerek performans sporları kimliğine bürünmüştür. Bir takım oyunlar günümüze kadar ayinsel kimliğini kaybetmeden semahlar olarak karşımıza çıkarken, bunlardan bir kısmı; geçmişte şamanın yaptığı ayinler dini kimliğini kaybetmiştir. Söz konusu oyunlardan biride halkoyunlarımız içerisinde sinsin oyunu olarak vücut bulmuştur. Bir kısmı da geleneksel oyunlar olarak yörelerimizde yaşamını sürdürmüş ya da sürekli değişen everensel kültür içerisinde yok olup gitmiştir. “Giderek artan nüfus, teknolojik alandaki gelişmelere bağlı olarak çeşitlenen bilgisayar oyunları ve çarpıklaşan kentleşme sonucu daralan oyun alanları gibi nedenlerden dolayı çocuklar aktif oyun ve spor etkinliklerini terk etmekte ve bu olumsuzluklar çocuklarda obezite gibi sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir”(1). Yani; göçler, teknolojik gelişmeler, ekonomik zorluklar gibi etkenler ile sosyokültürel yapının değişime maruz kalması aslında toplumun töresel gelişimini, bağlılığı, karşılıklı saygıyı ve sevginin yapılaşmasını sağlayan oyun kültürünü öldürmüş yerine gerçek olmayan, şiddet içeren, ahlaki gelişimi olumsuz etkileyen suni teknolojik oyunlar türetmiştir. Bu anlamda yöresel oyunların bazı performans sporlarını geliştirici eğitsel oyunlar olarak adapte edilmesi gerçekte beklenen teknik alıştırmaların oyun yolu ile tekrarlanması yanında kültürel yozlaşmaya maruz kalmış yöresel oyunların unutulması kaygısını da giderecek olacaktır.

Gaziantep’te Oynanan Bazı Yöresel Oyunların Hentbol Branşının Teknik Çalışmasına Etkisi

“Oyun, insanların; günlük uğraşlarının dışında kalan zamanda, belirli bir amaca yönelik olarak fiziksel ve zihinsel yeteneklerle, sınırlandırılmış yer ve zaman içerisinde yapılan, sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştiren, yetenek, zeka, dikkat, beceri ve rastlantıya dayanan, sonuçta maddi çıkar sağlamayan, zevk veren etkinliklerdir”(2). Bunun yanında oyun; “dünyanın mükemmel olmaması ve hayatın karışıklığı içinde geçici ve sınırlı bir mükemmellik yaratır. Oyun mutlak bir düzen gerektirir. Bu düzenin en küçük ihlali oyunu bozar, oyun niteliğini ve değerini yok eder”(3). Huizinga “Kültür oyun biçiminde doğar, kültür başlangıçtan itibaren oynanan bir şeydir” demektedir. “Hiçbir kültür kendi başına çıkıp gelişmediği gibi, bugün Türkiye Türklerinin kültürü de çeşitli kültürlerin karışımı ile oluşmuştur. Soy Orta Asya kültürü, yer Anadolu kültürü, din İslam kültürü”(4) etkilerini taşımaktadır. Zira araştırmaya konu olan oyunların oyun araçlarının göçebe kültürünün izlerini taşıdığını, Anadolu da farklı etkiler ile şekillenirken bazı din adamlarının toplu oyunlara karşı olumsuz düşüncelerinin manevi kültür içerisinde tam olarak yayılmasına engel olduğu görülmektedir. Oysa atalarımız “oyun çocuğun tımarıdır” diyerek çocuğun ahlaki ve sosyal gelişiminde oyunun katkısını dile getirmişlerdir.

Oğuzlar için; “X. Yüzyıldan itibaren aralarında yayılmaya başladığını bildiğimiz İslamlığın, XI. Yüzyılda Oğuzlardan ezici çoğunluğun dini haline geldiği görülür. Bunun sonucunda Oğuzlar’a XI. Yüzyılda Türkmen adı verilmiştir ki, bu ad aşağı yukarı iki asır sonra her yerde Oğuz’un yerini almış ve Oğuz sözü destanlar ile hatıraları yaşatılan ataların adı olarak Türkmenler arasında uzun müddet”(5) kalmıştır. Osmanlı Devleti zamanında Rakka’da iskan ettirilip 19.yüzyıla kadar burada ikamet eden Beğdili Aşiretleri ve Barak’lıların bir kısmı İran’a, bir kısmı da Anadolu’ya geçmiştir. “Rakka’dan ayrılan Beğdilliler umumiyetle Antep’in güney bölgesine yurt tutmuşlardır. Şimdi onların köylerinden birçoğu Suriye toprağında bulunmaktadır. Baraklılara gelince, onların çoğu Nizip’in güneyine yerleşmişlerdir”(5).“Yerleştikleri bölgelerden birine Oğuzeli denilmektedir. Zaten, geldikleri yer, Hazar Denizi’nin kuzey doğusundaki Mangışlak bölgesi Oğuzların yurdu idi. Bu yüzden bu bölgeye de Oğuzeli denilmekteydi”(6). “Barak Türkmenleri, “Nizip, Oğuzeli ve Karkamış İlçe sınırları içerisinde geniş bir bölgeyi kapsayan Barak Ovasında aynı adla hayatlarını sürdürmekte ve ayrıca Kilis ve Kuzey Suriye toprakları ile Reyhanlı ve Amik ovalarında da az sayıda Barak Türkmenleri bulunmakta ve yerleşimlerinin 120 köy ve mezrayı bulduğu belirtilmektedir”(7). Görülüyor ki “Barakların bir kısmı zamanın akışı içerisinde Kıpçaklar içerisinde eriyerek Kafkaslardan Macaristan’a kadar yayılmışlardır. Bir kısmı Horasan’da kalmış, bir kısmı da Anadolu’ya gelerek çeşitli badirelerden sonra bugün yaşadıkları bölgeye yerleşmişlerdir”(8). Orta Asya steplerinde kazanılan beden kültürü Anadolu’da maddi ve manevi kültürün öğeleri olarak vücut bulması ile Anadolu medeniyetinin zenginleşmesini sağlamıştır.

Gaziantep’te oynanan yöresel oyunlardan Yemen Atmaç, Atıp Vurmaç ve Daire Topu, karşılıklı rakip takımlar tarafından oynanırken Pabuç Çatmaç oyunu iki ayrı grup ile başlayıp ferdi yeteneklerin ön planda olduğu bir oyundur. Oyunların ortak özelliği hentbol branşının temel pas ve şut tekniklerinin doğal olarak oyunların gelenekselinde uygulanıyor olmasıdır. Yemen Atça oyunu temel pas tekniklerinin gelişimi için elverişli bir oyun olup, diğer oyunlardan Pabuç Çatmaç ve Daire Topu oyunları hem temel pas teknikleri hemde şut tekniğini geliştirici yapıdadır. Atıp Vurmaç oyunu ise sert şutların geliştirilebildiği eğitsel oyun niteliğindedir.

Oyunların geleneksel yapısı içerisinde kendine özgü kuralları, ödüllendirmeleri ve cezaları bulunmaktadır. Bunlar oyunların çekişmeli geçmesini, oyuncuların performansını en üst düzeyde kullanmasını gerektirirken seyredenlere de ayrı bir zevk vermektedir. Bu anlamda oyunların oynanış şekillerini ve kurallarını ayrıca inceleyip psikolojik, fizyolojik, fiziksel ve sosyolojik kazanımlarını da irdelemek gerekir.

Yemen Atmaç Oyunu; “iki ayrı grup tarafından oynanır. Kura çekimi ile gruptan biri ebe seçilir. Ebe seçilen grup büyükçe bir daire oluşturur, diğer grup üyeleri ise ebelerin sırtına çıkar. Üstteki grubun lideri ayağından yemeniyi çıkararak sağ tarafındaki arkadaşına doğru pas atar. Üstteki her oyuncu iki eli ya da tek eli ile yemeniyi yakalayıp kendi sağındaki arkadaşına pas atmalıdır. Bu sırada alttaki ebeler oldukları yerde sağa sola dönerek üstteki rakibin iyi bir pas almasını ya da dengeli bir pas atmasını engellemeye çalışırlar. Eğer üstteki grup yemeniyi düşürmeden bir turu tamamlar ise alttaki gruba ceza verilir. Eğer yemeniyi turu tamamlamadan düşürürlerse ebe olurlar ve yer değiştirirler”(9). Bu oyun yemeni yerine hentbol topu ile oynanabilir. Hentbolda temel pas gelişimi için çok elverişli bir oyundur. Zira alışık olmadık pozisyonda topa sahip olma ve pas verme, beceri gelişimi, dikkat ve yoğunlaşma için önemli fırsatlar sağlar.

Pabuç Çatmaç Oyunu; “başlangıçta iki ayrı eşit sayıda grup ile başlar. Gruptan birinin oyuncuları karşılıklı olarak yere oturur ve arada bir koridor oluştururlar. Top yerde oturan gruptadır. Ayaktaki grup yerde oturan grubun arasından koridorda koşarak karşı tarafa geçerken, yerdeki grup koşarak geçenleri topla vurmaya çalışır. Tek bir top olduğundan yerdeki grup elemanları gerek köşeden köşeye uzun pas, karşılıklı kısa pas atarak, gerekse de yan taraftaki arkadaşlarına yan pas atarak strateji geliştirir. Uygun zamanı kollayan ayaktaki oyuncular da şut yemeden karşıya geçmeye çalışır. Yerdeki gruptan bir oyuncu şut çekerek aradan geçen oyuncuların birini vurur ise o oyuncu ile yer değiştirir”.(10) Yerdeki oyuncular bir takım gibi hareket edip strateji geliştirebilirken ayaktaki oyuncular sürat, çeviklik gibi özelliklerini kullanarak toptan sakınmaya çalışırlar.

Daire Topu Oyunu; “eşit sayıda iki gruba ayrılan oyuncular kura ile ebe olacak grubu belirlerler. Ebe olan grup ortada küçük bir daire içine doluşur. Diğer grup oyuncuları ise topu alarak onların dışında büyükçe bir daire oluşturur. Dıştaki grup kendi arasında uzun pas, kısa pas, yan pas yaparak strateji geliştirir ve uygun zamanda ebe olan gruptan birilerini şut çekerek vurmaya çalışırlar. Ebe olan grup bu şutlardan sıçrayarak, eğilerek çeviklik gösterir ve toptan sakınmaya çalışır. Dıştaki grup içteki grup elemanlarından birini vurduğu sürece

dışta kalır. Ancak, ebe olan gruptan bir oyuncu gelen şutu havada yakalar ise gruplar yer değiştirir ve oyun böylece sürer gider”(11). Pas ve şut gelişimi için oldukça eğlenceli bir oyundur.

Atıp Vurmaç Oyunu; ferden oynanan, hedef vurmaya dayalı, şut özelliğini geliştiren bir oyundur. “Bütün oyuncular belirli aralıklarla hedef dikerler. Oyuncular kendi yükseltileri hariç diğerlerine şut çekerek vurmaya çalışırlar. En çok yükselti deviren oyunun galibi olur”. (12) Biz bu hedefleri eğitsel oyunlar formatında slalom çubuklarının dikildiği altlıkların kullanılmasını tavsiye ediyoruz. Bu altlıklar üst üste konarak yükselti oluşturulur. Şut gelişimi için uygun bir eğitsel oyundur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sonuç olarak; yöresel çocuk oyunları da diğer eğitsel oyunlar gibi bazı motorik özellikleri ve oyunun doğasında var olan psikolojik ve sosyal davranışları geliştirmektedir. Bu anlamda oyunların bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimi üzerine olan faydaları göz ardı edilemez. Zira, “çocuklar öğrenme, karar verme, işbirliği, sıralama, düzenleme, paylaşma, başkalarının hakkına saygı gösterme, yardımlaşma gibi davranışları oyun sırasında öğrenir. Oyun sayesinde çocuk yetişkinliğinde gerekli olacak becerileri pratik yapar, değerlendirir ve mükemmelleştirir” (13). Özellikle yaşayarak, uygulayarak, verilen etkilere tepki koyarak ve kısacası öğrenme sürecinin bir parçası olarak gerçekleştirilen öğrenmenin daha gerçekçi ve kalıcı olduğu bilinmektedir. İşte bu noktada katılımcılığı en üst düzeylere çıkarabilen yöresel oyunların çok ideal pekiştirici unsurlar olduğu düşünülür (14). Ancak, bireyleri hayata hazırlayan oyun, bu kazanımların yanı sıra gerek meslek hayatlarında gerekse spor yaşantılarında her duruma ve her pozisyona uyum sağlayabilecekleri, strateji geliştirebilecekleri davranışların, yaratıcı kapasitelerini geliştirmek suretiyle üstesinden gelirler. “Yaratıcılık doğuştan gelen bir beceri olmakla beraber her bireyde bulunmaktadır ancak yaratıcılığın sürekliliği, gelişimi, derecesi ve ortaya çıkışı bireyden bireye farklılık gösterebilmektedir” (15). Oyun, yaratıcılığın gelişmesini ve sürekliliğini sağlayan fırsatların oluşmasını sağlar. Toplumun ayakta tutan temellerin başında o topluma ait değerler gelmektedir. Değerlerin kuşaktan kuşağa aktarımında en kolay ve etkili yolun oyun olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yukarıda sıralanan dört yöresel oyunun bireylerde bahsi geçen yeteneklerin ve davranışların kazanılmasının yanında, kültürel açıdan kazandırdıklarını da göz ardı etmemek gerekir.

Kendi geleneksel çatısı altında “dilden dile, kulaktan kulağa” yayılarak günümüze kadar gelmeyi başarabilmiş bu folklorik malzemelerin olimpik branşlardan birinin teknik gelişiminde kullanılması ve spor adamları tarafından yaygınlaşmasına katkıda bulunulması önemli bir çaba olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Ayan, S., Memiş, U.A.; “İlköğretim 4-5. Sınıf Öğrencilerinin Oyun ve Spor Tercihleri”, UHBAB Dergisi, Yıl:2012, Sayı:2, Sayfa: 37-45.

Hazar, M.; Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim, Tutibay Yayınları, Ankara 1996, Sayfa:7.

Huizinga, J. ; Homo Ludens, Ayrıntı Yayınları, I. Baskı, Eylül 1995, Sayfa: 27.

And, M. ; Oyun ve Bugü, Yapı Kredi Yayınları, Genişletilmiş Baskı, İstanbul 2012, Sayfa:89.

Sümer, F. ; Oğuzlar, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 5. Baskı, İstanbul 1999, Sayfa: 2, 212.

Tuzcuoğulları, T. ; Uluslararası Gaziantep Araştırmaları Sözlü Kültür Dil ve Edebiyat Sempozyumu, “Gaziantep İli’nde Bazı Barak Köylerinde Karşılıklı Oynanan Toplu Mücadele Oyunu: Höl” 10-12 Nisan 2008 Gaziantep.

Gaziantep Valiliği; Barak Türkmenleri, Başbakanlık Basımevi, I. Baskı, Gaziantep 2002, Sayfa: 11.

Yıldırım, M. A.; Gaziantep’in Güneyinde Barak Eli Oymakları, Gaziantep Yörük Türkmen Derneği, Uğur Matbaası, Gaziantep 2008, Sayfa:13.

Ali Deniz; Gaziantep 1937 doğumlu, Görüşme Tarihi: 16.08.2009.

Bilal Habeş Taşdelen; 01.07.1934 Nizip doğumlu, Görüşme Tarihi: 22.03.2011.

Hüseyin Yılmaz; 1910 Dokuzyol Köyü doğumlu, Çiftçi, Görüşme Tarihi: 20.04.2004.

Halaf İşbilir; Gaziantep 1945 doğumlu, Görüşme Tarihi: 17.06.2011.

Memiş U.A., Ayan, S.; “Erken Çocukluk Döneminde Oyun” Türk Spor ve Egzersiz Dergisi, 2012; 14(2), Sayfa: 143-149.

Engin A.O, Seven M.A, Turhan V.N. Oyunların öğrenmedeki yeri ve önemi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2): 110-120.

Ayan, S., Dündar, H.; “Eğitimde Okul Öncesi Yaratıcılığın ve Oyunun Önemi” Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 2009, Sayı:28, Sayfa: 63-74.